

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar een opgelegde sepotcode

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over het Openbaar Ministerie ongegrond.

Wat is de klacht?

Verzoeker klaagt erover dat het Openbaar Ministerie de strafzaak tegen hem heeft geseponeerd met de sepotcode 02 (onvoldoende bewijs) in plaats van met de sepotcode 01 (ten onrechte als verdachte aangemerkt).

Wat ging er aan de klacht vooraf?

Aangifte tegen verzoeker

Een familielid van verzoeker zit in het bestuur van een school. Op die school zou een leraar zedenmisdriven hebben gepleegd. De heer X staat de (ouders van de) slachtoffers in die zedenzaak bij. Op 30 april 2017 heeft de heer X aangifte tegen verzoeker gedaan van belaging. Daarbij heeft de heer X verklaard dat hij in 2015 twee keer door verzoeker is benaderd. En dat verzoeker bij die ontmoeting tegen hem zei dat hij zijn vijanden moet weten uit te kiezen. Ook verklaart de heer X dat verzoeker vervolgens zei dat hij de verloofde van de heer X en haar ouders zou vertellen dat de heer X vreemd ging. Verder verklaart de heer X dat hij verzoeker persoonlijk niet kent. Hij stelt dat hij door verzoeker (en zijn familie) onder druk wordt gezet om zijn bijstand aan de (ouders van de) slachtoffers in de zedenzaak te staken.

Op 2 juni 2017 en per e-mail van 7 juli 2017 heeft de heer X vervolgaangifte tegen verzoeker gedaan. Daarbij heeft hij verklaard over zeven incidenten die volgens hem in de periode van 28 mei 2017 tot en met 6 juli 2017 hebben plaatsgehad. Bij die incidenten is volgens de heer X 's nachts (soms vanuit een auto) hard in de richting van zijn woning geschreeuwd. De heer X verklaart dat bij een paar van die incidenten zijn naam is geroepen. Ook verklaart de heer X dat hij een aantal keren de stem van verzoeker en/of de auto van verzoeker (soms op camerabeelden) heeft herkend. Bij de vervolgaangifte van 7 juli 2017 heeft de heer X de kleur, het merk en het kenteknummer van de auto opgegeven die hij bij de incidenten heeft gezien.

Verder heeft de heer X in zijn e-mailbericht van 7 juli 2017 zeven personen als getuige opgegeven, waaronder de heer A, de heer B, de heer C en de heer D. Ook vermeldt de heer X in dit bericht dat de politie na een aantal schreeuwincidenten ter plaatse is gekomen en toen mutaties heeft opgemaakt.

Politieverhoor verzoeker

Verzoeker is op 13 juli 2017 door de politie als verdachte verhoord. Bij zijn verhoor heeft verzoeker de beschuldigingen ontkend. De politie heeft hem bij dit verhoor gevraagd van welke vervoersmiddelen verzoeker gebruikt maakt. Verzoeker heeft toen geantwoord: "een auto". Verder heeft verzoeker tijdens het verhoor een beroep gedaan op zijn zwijgrecht. Verzoeker heeft in het verhoor aangegeven dat hij zich op zijn zwijgrecht beroept omdat de heer X vanwege de zedenzaak een haatcampagne tegen zijn familie voert. Volgens verzoeker zou alles wat hij zegt door de heer X tegen hem gebruikt worden.

Melding beïnvloeding getuigen

De heer X heeft op 28 juli 2017 een e-mail gestuurd aan de politie. In dat bericht meldt de heer X dat hij die dag getuige B heeft gesproken. De heer X geeft aan dat getuige B vertelde dat hij was benaderd door verzoeker en dat verzoeker hem toen het strafdossier in de belagingszaak toonde. En dat getuige B aangaf dat verzoeker hem toen onder druk heeft gezet om geen belastende verklaring tegen hem af te leggen. De heer X geeft aan dat hij verder van getuige B vernam dat hij uit angst voor verzoeker en zijn familie naar de politie is gegaan om aan te geven dat hij niets met de belagingszaak te maken heeft.

In dit e-mailbericht meldt de heer X ook dat hij op 13 juli 2017 door de vader van getuige C werd gebeld. De heer X geeft aan dat hij in dat gesprek vernam dat getuige C door de familie van verzoeker onder grote druk werd gezet om in de belagingszaak niet naar waarheid bij de politie te getuigen.

Onderzoek naar de getuigen

Een politieagent heeft op 27 september 2017 zijn bevindingen opgesteld over de getuigen. Daarin geeft de politieagent aan dat hij geprobeerd heeft om telefonisch in contact te komen met de getuigen B, C en D. Hij vermeldt dat hij deze personen na vele pogingen niet te pakken kreeg. Verder geeft de politieagent aan dat hij wel heeft gesproken met getuige A, maar dat deze persoon geen relevante informatie verschaftte.

Sepot belagingszaak

Op 31 januari 2018 heeft de officier van justitie de belagingszaak geseponeerd wegens onvoldoende bewijs (sepotcode 02).

Wat was de oorspronkelijke klacht?

Verzoeker heeft bij brief van 1 mei 2018 een klacht ingediend bij het OM en verzocht om de sepotgrond te wijzigen. Hij vindt dat het OM sepotgrond 01 had moeten toepassen, omdat hij ten onrechte als verdachte is aangemerkt. Verzoeker stelt dat sprake is van een valse aangifte. Ook vindt verzoeker dat hij in de belagingszaak te lichtvaardig als verdachte is aangemerkt. Volgens verzoeker heeft de politie onvoldoende opsporingsonderzoek gedaan. Verzoeker stelt dat zijn onschuld blijkt uit ontlastende getuigenverklaringen die hij bij zijn verzoek om wijziging van de sepotcode inbrengt:

- Verklaring van getuige B van 21 juli 2017, ondertekend:

'Ik nam kennis van het feit dat mijn naam in een politie-aangifte van 2 juni 2017 is vermeld en dat ik zou hebben gezegd dat ik de stem zou hebben herkend van de heer [naam verzoeker] in de nacht van 2 juni 2017. Ik heb dit helemaal niet gezegd. Het is onzin. Ik heb niemand gezien of herkend. Ik heb hier niks mee te maken en wil er ook niks mee te maken hebben.'

- Verklaring van getuige C van 11 april 2018, ondertekend:

'Hoi [naam verzoeker],

Je hebt mij al enige tijd geleden verteld dat de heer X vorig jaar aangifte tegen jou heeft gedaan bij de politie en dat in de aangifte staat dat hij mij als getuige opgeeft van beweerde intimidaties van jou jegens hem. Ik heb je toen al gezegd dat ik de heer X ken als een fantast en dat er niets van klopt. Ik ben helemaal nergens getuige van en word ongewenst betrokken door de heer X in zijn acties. Ik denk dat hij mij(n naam) probeert te misbruiken voor zijn trucjes, omdat hij ook mijn familie al een aantal keer heeft benaderd om hen van van alles te overtuigen. Ik heb hem laten weten hiervan niet gediend te zijn en dat hij mij en mijn familie met rust moet laten. Het leek me goed dit aan jou op papier te zetten, mogelijk kan het je van dienst zijn in het gedoe waarmee jij te maken hebt gekregen.'

- Verklaring van getuige D, ongedateerd, ondertekend:

'Beste [naam verzoeker],

Hierbij bevestig ik dat je mij hebt laten weten dat mijn naam als getuige in een aangifte wordt genoemd van X tegen jou. Ik heb je toen laten weten dat ik van helemaal niets getuige ben (geweest) van wat X jou allemaal verwijt in zijn aangifte. Ik begrijp niet waarom mijn naam wordt genoemd en wil er ook niets mee te maken hebben. Ik ben ook niet door de Politie benaderd o.i.d. Je vroeg mij om dit schriftelijk aan jou te bevestigen. Bij deze.'

Welke reactie komt er op de klacht?

Bij brief van 30 juli 2018 heeft het OM het verzoek om wijziging van de sepotgrond afgewezen. Het OM vindt dat verzoeker terecht als verdachte van belaging is aangewezen, omdat na het opsporingsonderzoek verzoekers ondubbelzinnige onschuld niet is komen vast te staan.

In de brief staat dat het OM het verzoek om wijziging van de sepotcode heeft getoetst aan de 'Aanwijzing gebruik sepotgronden', zoals die geldt met ingang van 1 september 2014. Het OM geeft aan dat de tekst op de toelichting voor sepotgrond 01 in de Aanwijzing als volgt luidt:

'Deze sepotgrond is uitsluitend bedoeld voor de gevallen waarin er in het opsporingsonderzoek feiten en omstandigheden naar voren komen die - gezien naar het huidige moment - ondubbelzinnig wijzen op de onschuld van betrokkene. Met andere woorden, als diezelfde feiten en omstandigheden al bekend zouden zijn geweest bij de start van het opsporingsonderzoek, dan was de betrokkene niet als verdachte aangemerkt. Dat neemt niet weg dat de aanvankelijke verdenking op goede gronden kan zijn gerezen. De gebleken onschuld van de betrokkene kan bijvoorbeeld volgen uit een persoonsverwisseling, een verkeerde inboeking bij politie/parket of een valse aangifte. Maar ook uit resultaten van het opsporingsonderzoek, zoals een vastgesteld alibi, uitsluiting op basis van DNA of andere feiten en omstandigheden waaruit bewijs naar voren komt ten aanzien van de onschuld van de betrokkene.'

In de brief motiveert de hoofdofficier de afwijzingsbeslissing als volgt:

'Uit hetgeen dat door u naar voren is gebracht blijkt niet dat er sprake is van feiten en omstandigheden die ondubbelzinnig wijzen op uw onschuld. De aangifte is zo gedetailleerd dat deze niet zonder meer kan worden afgedaan als vals. Dan komt het erop neer dat het uw woord is tegen dat van aangever. Bovendien lijkt het erop dat de door aangever en u benaderde getuigen van verklaring wisselen als daarom wordt gevraagd.'

Aangifte door verzoeker en beslissing rechter

In de periode tussen de sepotbeslissing en het indienen van zijn klacht bij het OM heeft verzoeker aangifte tegen de heer X gedaan wegens het doen van valse aangifte. Het OM is niet tot vervolging overgegaan. Daarom heeft verzoeker tegen de beslissing van de officier van justitie om de heer X niet te vervolgen op 20 maart 2019 een klacht bij het gerechtshof ingediend (klacht ex artikel 12 Wetboek van Strafvordering). Het gerechtshof heeft bij beschikking van 22 oktober 2019 verzoekers beklag afgewezen. Hiertoe heeft het gerechtshof het volgende overwogen:

'Klager [verzoeker] heeft verklaringen aan het hof doen toekomen van personen die door beklagde [de heer X] in diens aangifte als getuige van belaging zouden zijn genoemd. Uit deze verklaringen volgt volgens klager dat deze personen van niets weten waar het de beschuldigingen aan het adres van klager betreft.'

'Het hof leest in de aangifte van beklagde [de heer X] niet dat deze de namen van de door klager [verzoeker] aangedragen personen noemt. Wat daar ook van zij, de omstandigheid dat deze personen zeggen de beschuldigingen aan het adres van klager niet te kunnen ondersteunen, maakt nog niet dat die beschuldigingen vals zijn. Het hof ziet ook overigens geen begin van bewijs dat er in deze sprake zou zijn van het opzettelijk doen van een valse aangifte. Om die reden – onvoldoende bewijs – valt niet te verwachten dat de vervolging van beklagde tot een veroordeling ter zake van het doen van valse aangifte kan leiden.'

Klacht bij de Nationale ombudsman

Verzoeker kan zich er niet in vinden dat het OM zijn verzoek om wijziging van de sepotcode heeft afgewezen. Daarom heeft verzoeker een klacht ingediend bij de Nationale ombudsman. Verzoeker stelt dat hij in de belagingszaak ten onrechte als verdachte is aangemerkt. Hij vindt dat het OM de sepotcode dus wel had moeten wijzigen naar sepotcode 01. Verzoeker voert daartoe aan dat sprake is van een valse aangifte en het opsporingsonderzoek onvoldoende is geweest. Ter onderbouwing van zijn standpunt heeft verzoeker bij de Nationale ombudsman het volgende naar voren gebracht.

Volgens verzoeker voert de heer X in de zedenzaak een hetze tegen het schoolbestuur en hun familieleden. Op die manier wil de heer X volgens verzoeker de media en het OM overtuigen van een complot en verzoekers familie forse reputatieschade toebrengen. Een naast familielid van de heer X is slachtoffer in de zedenzaak.

Verzoeker stelt dat er geen aanknopingspunten zijn voor zijn betrokkenheid bij de belaging. Verzoeker geeft aan dat de verdenking alleen op het verhaal van de heer X is gebaseerd, terwijl dat verhaal verder niet is geverifieerd. Volgens verzoeker blijkt nergens uit dat de vermeende incidenten daadwerkelijk hebben plaatsgehad. Verzoeker geeft aan dat hij de heer X persoonlijk niet kent en dat hijzelf geen betrokkenheid heeft bij de zedenzaak. Ook geeft verzoeker aan dat hij heeft vernomen dat de heer X binnen hun geloofsgemeenschap bekend staat als beroepsfantast. Verzoeker geeft aan dat hij niet weet waarom de heer X kennis heeft van zijn kenteken en automerk. Die informatie is volgens verzoeker ook eenvoudig te achterhalen via bijvoorbeeld de RDW. Daarnaast geeft verzoeker aan dat de heer X op steenworp afstand van zijn woning woont.

Verder vindt verzoeker dat het OM miskent dat de aangifte grotendeels per e-mail is gedaan. Volgens verzoeker heeft de heer X op die manier uitvoerig zijn verhaal kunnen fabriceren. Dat is volgens verzoeker de reden dat de aangifte zo gedetailleerd is. Ook stelt verzoeker dat de heer X foto's van zijn woning heeft gemaakt en die foto's aan de politie heeft overhandigd. Volgens verzoeker blijkt ook hieruit dat de heer X zijn valse aangifte gedetailleerd heeft voorbereid. Bovendien is de aangifte volgens verzoeker onvoldoende op waarheidsgehalte getoetst, omdat de heer X over de aanvullende aangiftes niet door de politie is gehoord. Immers heeft de heer X zijn verklaring niet ten overstaan van een verbalisant hoeven afleggen en is door de politie niet op de aangifte doorgevraagd. Volgens verzoeker is deze gang van zaken ongebruikelijk, vooral in belagingszaken en tegen de achtergrond van de zedenzaak.

Ook vindt verzoeker dat het OM er ten onrechte van uitgaat dat *'het erop lijkt dat de getuigen van verklaring wisselen als daarom wordt gevraagd'*. Met uitzondering van getuige A, zijn de getuigen immers nooit gehoord. Ook niet nadat verzoeker de politie en het OM hierom heeft verzocht. Verzoeker geeft aan dat hij bij zijn verzoek om wijziging van de sepotcode ontlastende getuigenverklaringen van getuigen B, C en D bij het OM heeft ingebracht om zijn onschuld aan te tonen. Volgens verzoeker blijkt uit die verklaringen dat de aangifte is verzonnen. Verzoeker vindt dat het OM de inhoud van de drie getuigenverklaringen en de omstandigheid dat getuige A volgens de politie geen relevante informatie had, in het oordeel op het wijzigingsverzoek had moeten betrekken.

Wat heeft de Nationale ombudsman onderzocht?

De Nationale ombudsman heeft de klacht van verzoeker en zijn standpunt aan het OM voorgelegd. Daarbij heeft de Nationale ombudsman een aantal vragen aan het OM gesteld. Die vragen zien op de motivering van het OM om het verzoek tot wijziging van de sepotcode af te wijzen.

Het OM heeft in reactie op het onderzoek van de Nationale ombudsman laten weten dat zij verzoekers klacht ongegrond acht. Het OM heeft dit gemotiveerd door te stellen dat er een redelijk vermoeden van schuld was in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering, waardoor verzoeker als verdachte van belaging kon worden aangemerkt. Volgens het OM blijkt de verdenking uit de gedetailleerde aangifte waarin aangever data en tijdstippen

noemt waarop verzoeker langs het huis van aangever is gereden. Het OM geeft aan dat aangever heeft verklaard dat hij de auto van verzoeker heeft herkend en dat aangever het merk en de nummerplaat heeft genoemd. Ook geeft het OM aan dat aangever zeven getuigen heeft genoemd die zijn verhaal kunnen bevestigen. Volgens het OM zouden er alleen onvoldoende feiten en omstandigheden voor een verdenking zijn, als er redenen waren om aan te nemen dat de aangifte vals zou zijn. Het OM merkt op dat verzoeker aangifte tegen de heer X heeft gedaan van valse aangifte en dat de officier van justitie die aangifte in overleg met de politie heeft opgelegd/geseponeerd wegens onvoldoende bewijs. Het OM heeft in haar (aanvullende) reactie desgevraagd verduidelijkt dat zij bij verzoeken tot wijziging van de sepotcode 02 naar sepotcode 01 dus ook beoordeelt of de verdenking bij de start van het opsporingsonderzoek op goede gronden is gerezen.

Ook achteraf, na het opsporingsonderzoek, is er volgens het OM geen sprake van dat de verdenking moet komen te vervallen. De argumenten van verzoeker acht het OM afzonderlijk en in onderlinge samenhang bezien onvoldoende redengevend voor een andere zienswijze. Het OM geeft aan dat zij het opsporingsonderzoek voldoende acht, omdat er een uitgebreide aangifte van de heer X is opgenomen/ontvangen en verzoeker is gehoord. Ook geeft het OM aan dat verzoeker bij het politieverhoor meermalen een beroep heeft gedaan op zijn zwijgrecht. Er was volgens het OM op basis van de verklaring van verzoeker onvoldoende aanleiding om uit te gaan van zijn ondubbelzinnige onschuld. Volgens het OM bestond er ook geen noodzaak om aangever over zijn aanvullende aangifte nogmaals door de politie te doen horen.

Het OM geeft aan dat de heer X in zijn aangifte heeft verklaard dat de getuigen door verzoeker zelf en/of diens familie werden benaderd en zich onder druk voelden gezet om (andere) verklaringen af te leggen. Het OM merkt op dat door de zedenzaak in de wereld van aangever en verzoeker een tweedeling is ontstaan. Er zijn volgens het OM als het ware twee kampen ontstaan waarbij men elkaar het leven zuur maakt. Het OM geeft aan dat men op grond hiervan ook zal proberen om elkaars getuigen te beïnvloeden. Ook geeft het OM aan dat hierdoor niet is vast te stellen wat zich in werkelijkheid heeft afgespeeld. Volgens het OM is ook daarom de sepotgrond 02 op zijn plaats, nu niet onomstotelijk vaststaat dat verzoeker het feit niet heeft gepleegd. Omdat het OM op een zeker moment inschat welke kant een zaak zal opgaan, was er voor de officier van justitie geen reden meer om na de sepotbeslissing de overige getuigen te gaan horen. Het OM merkt op dat zij dan efficiënt dient om te gaan met (spaarzame) capaciteit (mensen en middelen).

Verder geeft het OM aan dat de (hoofd)officier van justitie in voorkomende gevallen kan aannemen dat valse aangifte is gedaan als de verdachte een sluitend alibi heeft voor de data en tijdstippen, of als er redenen zijn om te twijfelen aan de geestelijke gezondheid van de aangever. In dat geval kan door het OM de sepotcode 01 worden toegekend. Die omstandigheden doen zich volgens het OM in deze zaak niet voor.

Deze reactie is ingediend door het College van procureurs-generaal en is ondertekend door de waarnemend voorzitter van het College.

Wat is het standpunt van verzoeker na reactie van het Openbaar Ministerie?

De Nationale ombudsman heeft verzoeker in de gelegenheid gesteld om zijn zienswijze te geven op de reactie van het OM. Verzoeker heeft daarbij zijn bovengenoemd standpunt grotendeels herhaald. Verder vindt verzoeker dat de ombudsman de reactie van het College van procureurs-generaal buiten beschouwing moet laten. Volgens verzoeker is sprake van een ontoelaatbare vermenging van rollen en machtsuitoefening. De waarnemend voorzitter van het College, die de brief namens het College heeft ondertekend, was namelijk hoofofficier van justitie van het arrondissementsparket waar de zedenzaak speelde, in zowel de periode van de zedenzaak als toen de sepotbeslissing in de belagingszaak werd genomen. Verzoeker gaat ervan uit dat de waarnemend voorzitter van het College vanuit zijn toenmalige functie wetenschap van en/of betrokkenheid bij de belagingszaak moet hebben gehad. Overigens sluit verzoeker niet uit dat de waarnemend voorzitter ook betrokkenheid heeft gehad bij beslissing van de opvolgend hoofofficier om zijn verzoek om toepassing van de sepotgrond 01 af te wijzen.

Verder heeft verzoeker op verzoek van de Nationale ombudsman verduidelijkt dat hij in de artikel 12 Sv-procedure bij het gerechtshof de schriftelijke getuigenverklaringen van getuigen B, C en D heeft ingebracht. Vervolgens heeft verzoeker op 12 november 2019 nog een brief aan de Nationale ombudsman gestuurd waarin hij zijn zienswijze geeft op de beschikking van het gerechtshof van 22 oktober 2019. Verzoeker vindt dat het gerechtshof op onjuiste gronden tot het oordeel is gekomen dat er onvoldoende bewijs is om de heer X te vervolgen voor het doen van valse aangifte. Het hof overweegt in de beschikking dat zij in de aangifte van de heer X niet leest dat deze de namen van de door verzoeker aangedragen personen noemt. Verzoeker stelt dat het gerechtshof in de artikel 12 Sv-procedure niet over de vervolgaangifte van 7 juli 2017 beschikte. In die aangifte geeft de heer X de namen van getuigen B,C en D op.

Verzoeker heeft in zijn reactie op dit verslag van bevindingen nog screenshots ingebracht van SMS communicatie tussen hem en getuige A in de periode van 9 maart 2018 tot en met 13 mei 2018. Volgens verzoeker blijkt uit die SMS-berichten dat getuige A alleen van horen zeggen over de vermeende schreeuwincidenten heeft gehoord en dat sprake is van valse aangifte. Ook blijkt volgens verzoeker uit de SMS-berichten dat getuige A meer tegenover de politie heeft verklaard dan in het politie proces-verbaal is opgenomen. De politie heeft alleen opgeschreven dat de getuige geen relevante informatie verschaft. Verzoeker vindt dat het OM niet zomaar had mogen afgaan op de politieweergave van de getuigenverklaring. Verzoeker wijst erop dat getuige A de vader is van een vermeend zedenslachtoffer en dus gelieerd is aan de heer X. Volgens verzoeker heeft de politie welbewust alleen getuige A gehoord vanwege zijn betrokkenheid in de zedenzaak in de hoop dat daar 'iets te halen viel'.

Wat is het standpunt van het Openbaar Ministerie na reactie van verzoeker?

Het OM vindt dat van een '*ontoelaatbare vermenging van rollen en machtsuitoefening*' door de waarnemend voorzitter van het College geen sprake is. De sepotbeslissing van 31 januari 2018 is genomen door de betreffende zaakofficier van justitie. Het OM geeft aan dat het hoofd Beleid en Strategie conform het systeem van mandaat en ondermandaat *namens* de hoofdofficier van justitie de (afwijzende) beslissing op het verzoek om toepassing van de sepotgrond 01 heeft genomen. De omstandigheid dat de hoofdofficier van justitie *formeel* verantwoordelijk is voor alle beslissingen, genomen door onder hem vallende functionarissen, houdt nog niet in dat de hoofdofficier ook weet heeft van of actieve bemoeienis heeft met álle binnen zijn arrondissementsparket genomen (sepot)beslissingen. In deze zaak deed die wetenschap en/of bemoeienis zich niet voor.

Verder geeft het OM aan dat de door verzoeker ingebrachte SMS communicatie met getuige A niet leidt tot een ander oordeel over de sepotcode. Het OM beoordeelt of het politiedossier voldoende aanknopingspunten biedt voor een verdenking en/of (verdere) strafvervolging. Daarbij gaat het OM af op de stukken die door de politie worden aangeleverd en constateert het OM dat het opsporingsonderzoek in deze zaak voldoende was. Er lag een gedetailleerde aangifte die de verdenking kon dragen. Verder heeft verzoeker zich tijdens zijn politieverhoor op zijn zwijgrecht beroepen en geen feiten en/of omstandigheden aangedragen voor zijn onschuld, zoals bijvoorbeeld een sluitend alibi. De SMS-communicatie met getuige A heeft plaatsgevonden nádat de sepotbeslissing op 31 januari 2018 is genomen. Verzoeker heeft de SMS-berichten niet eerder in de klachtprocedure ingebracht. Het OM constateert dat de SMS-berichten van getuige A een soortgelijke inhoud en strekking hebben als de door verzoeker ingebrachte verklaringen van getuigen B, C en D. Het OM vindt dat verzoekers *ondubbelzinnige* onschuld ook met de SMS-berichten van getuige A niet is komen vast te staan. In deze zaak valt immers niet uit te sluiten dat de getuigen over en weer zijn beïnvloed vanwege de twee kampen die in de wereld van verzoeker en aangever zijn ontstaan.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

Rol ombudsman

Het OM kan beslissen iemand niet strafrechtelijk te vervolgen (met andere woorden: het OM seponeert de zaak). In dat geval kiest het OM een sepotcode. Uit de sepotcode blijkt waarom het OM de zaak seponeert. Het OM dient bij het kiezen van een sepotcode en bij het behandelen van klachten hierover op een behoorlijke wijze te werk te gaan. Sepotcodes kunnen veel impact hebben, onder meer omdat die vermeld kunnen worden op justitiële documentatie (ook wel strafblad genoemd).

Als een burger het niet eens is met de gekozen sepotcode, kan hij het OM vragen de code te wijzigen. Wanneer het OM weigert de sepotcode te wijzigen, kan een burger klagen bij de ombudsman. De burger kan deze beslissing van het OM namelijk niet voorleggen aan de strafrechter. De Nationale ombudsman biedt hier aanvullende rechtsbescherming.

Bij het beoordelen van een klacht over de gekozen sepotcode beoordeelt de ombudsman allereerst of het OM de beslissing om de code niet te wijzigen voldoende heeft gemotiveerd. Vervolgens beoordeelt de ombudsman of het OM in redelijkheid heeft kunnen weigeren de sepotcode te wijzigen. Dit betekent dat de Nationale ombudsman een sepotcodeklacht toetst aan de behoorlijkheidsvereisten van goede motivering en redelijkheid. Als het OM een sepotbeslissing onvoldoende heeft gemotiveerd dan kan de ombudsman aan het OM vragen om de motivering aan te vullen. Als de motivering van het OM voldoende is of op verzoek van de ombudsman voldoende is aangevuld dan kan de ombudsman een oordeel geven over de redelijkheid van de sepotcode.

Goede motivering

Het vereiste van 'Goede motivering' houdt in dat de overheid beslissingen duidelijk aan de burger uitlegt. Daarbij moet de overheid aangeven op welke wettelijke bepalingen de beslissing is gebaseerd, van welke feiten is uitgegaan en hoe zij rekening heeft gehouden met de belangen van de burger. De motivering moet voor de burger begrijpelijk zijn.

De Nationale ombudsman vindt dat het OM bij brief van 30 juli 2018 onvoldoende heeft gemotiveerd waarom het OM het verzoek om wijziging van de sepotgrond afwijst. In het bijzonder benoemt de ombudsman dat het OM in de brief aangeeft dat de aangifte zo gedetailleerd is dat die niet zonder meer kan worden afgedaan als vals. Uit de beslissing volgt niet op welke onderdelen het OM de aangifte gedetailleerd acht, terwijl dat niet zonder meer duidelijk is. Daarnaast blijkt uit de beslissing onvoldoende waarom het OM vindt dat het erop lijkt dat de getuigen van verklaring wisselen als daarom door verzoeker of aangever wordt gevraagd. Het OM had dit nader moeten onderbouwen, omdat behalve getuige A geen getuigen door de politie en/of het OM zijn gehoord. Dit alles maakt de motivering van het OM onbegrijpelijk.

De Nationale ombudsman heeft onderzoek geopend naar verzoekers klacht. Daarbij heeft de ombudsman vragen gesteld aan het OM over de motivering. De ombudsman heeft een reactie ontvangen van het College van procureurs-generaal. Deze reactie is ondertekend door de waarnemend voorzitter van het College. Verzoeker stelt dat deze reactie buiten beschouwing moet worden gelaten, nu de waarnemend voorzitter van het College voorheen hoofdofficier van justitie was bij het arrondissementsparket waar destijds de sepotbeslissing in de belagingszaak werd genomen.

Artikel 9:7, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht schrijft voor dat klachten moeten worden behandeld door een persoon die niet bij de gedraging waar de klacht betrekking op heeft, betrokken is geweest. De reactie waarvan verzoeker stelt dat die buiten beschouwing moet worden gelaten, is een reactie van het College van procureurs generaal en niet van de waarnemend voorzitter van dat college als individu. Nu het College niet als zodanig

betrokken was bij de gedraging waar de klacht betrekking op heeft, is de reactie van het College reeds daarom niet in strijd met artikel 9:7, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

De ombudsman stelt vast dat, zoals verzoeker stelt, de waarnemend voorzitter van het College voorheen hoofdofficier van justitie was bij het arrondissementsparket waar destijds de sepotbeslissing in de belagingszaak werd genomen. De ombudsman kan zich voorstellen dat daardoor bij verzoeker de indruk is gewekt dat zijn zaak opnieuw door dezelfde persoon werd beoordeeld. Het was beter geweest als de brief door één van de andere collegeleden was ondertekend om die schijn te voorkomen. De ombudsman geeft dit als aandachtspunt aan het OM mee.

Omdat het OM naar aanleiding van het onderzoek van de Nationale ombudsman de motivering heeft aangevuld, acht de ombudsman zich nu voldoende geïnformeerd om een oordeel te kunnen geven over de sepotcode.

Redelijkheid sepotcode

Wanneer het gaat om sepotbeslissingen komt de officier van justitie een ruime beoordelingsvrijheid toe. Slechts wanneer de officier van justitie in redelijkheid niet tot zijn besluit heeft kunnen komen, kan van een niet-behoorlijke gedraging worden gesproken. De Nationale ombudsman toetst de klacht over de toegepaste sepotcode dan ook aan het behoorlijksvereiste van redelijkheid. Dit vereiste houdt in dat overheidsinstanties de verschillende belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Dit brengt met zich mee dat de overheid bij haar handelen de relevante feiten verzamelt en kijkt naar alle omstandigheden. De verzamelde gegevens worden betrokken bij de belangen die op een zorgvuldige wijze tegen elkaar worden afgewogen.

Het OM heeft in de (aanvullende) reactie op dit onderzoek laten weten dat zij bij verzoeken tot wijziging van de sepotcode 02 naar sepotcode 01 niet alleen kijkt naar de feiten en omstandigheden die tijdens of na het opsporingsonderzoek (dus na het ontstaan van de verdenking) naar voren zijn gekomen. Het OM beoordeelt óók of de verdenking bij de start van het opsporingsonderzoek op goede gronden is gerezen.

In artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering is het verdenkingscriterium vastgelegd. Daarin is bepaald dat iemand slechts als verdachte kan worden aangemerkt indien het vermoeden van schuld steunt op specifieke feiten of omstandigheden van het geval, en dit vermoeden bovendien naar objectieve maatstaven gemeten redelijk is. Dit redelijk vermoeden rechtvaardigt het instellen van een strafrechtelijk onderzoek naar de betrokkene. Indien blijkt dat de *oorspronkelijke verdenking* onterecht was, kan dit reden zijn om sepotgrond 01 toe te kennen.

Als de oorspronkelijke verdenking terecht blijkt, wordt beoordeeld of na het ontstaan van die verdenking feiten en omstandigheden aan het licht zijn gekomen waardoor iemand *achteraf gezien* ten onrechte als verdachte is aangemerkt. Dit wordt getoetst aan de hand van de 'Aanwijzing gebruik sepotgronden'. Hieruit volgt dat de sepotgrond 01 alleen wordt toegepast als er sprake is van ondubbelzinnige onschuld. Het gaat er dan om dat er tijdens of na het opsporingsonderzoek nieuwe feiten en omstandigheden naar voren zijn gekomen die de ondubbelzinnige onschuld van de verdachte aantonen. De lat ligt hierbij hoog, alleen in zeer uitzonderlijke situaties wordt ondubbelzinnige onschuld aangenomen. Bijvoorbeeld bij een persoonsverwisseling, een verkeerde inboeking bij politie/parket, een vastgesteld alibi, uitsluiting op basis van DNA of een valse aangifte. De redenering is dan dat iemand nooit als verdachte zou zijn aangemerkt als deze nieuwe feiten en omstandigheden al bij de start van het opsporingsonderzoek bekend waren geweest.

De ombudsman vindt dat de grondslag voor de oorspronkelijk verdenking in deze zaak voldoende was. Gelet op de aangifte waarin specifieke tijdstippen en het merk en kenteken van de auto van verzoeker werden genoemd, kon de politie een opsporingsonderzoek naar verzoeker starten. Daarom kon het OM in redelijkheid tot de conclusie komen dat de oorspronkelijke verdenking op goede gronden is gerezen.

De ombudsman heeft vervolgens beoordeeld of na het ontstaan van de verdenking feiten en omstandigheden aan het licht zijn gekomen waardoor verzoeker achteraf gezien ten onrechte als verdachte is aangemerkt. De ombudsman stelt vast dat het gerechtshof in haar beschikking van 22 oktober 2019 heeft geoordeeld dat er onvoldoende bewijs is voor valse aangifte door de heer X. De uitspraak van het gerechtshof is definitief, omdat er geen rechtsmiddel tegen openstaat. Op grond van artikel 9:27, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht moet de ombudsman uitgaan van de beslissing van het gerechtshof dat er onvoldoende bewijs is voor een valse aangifte.

Overigens heeft de Nationale ombudsman er acht op geslagen dat de heer X - anders dan het gerechtshof overweegt - in zijn aangifte de namen van getuigen B, C, en D heeft opgegeven (zie de aanvullende aangifte van 7 juli 2017). Uit de motivering van het gerechtshof blijkt dat zij wel de strekking van die verklaringen in haar oordeel heeft meegewogen. Het gerechtshof overweegt onder meer dat de omstandigheid dat deze personen zeggen de beschuldigingen aan het adres van klager niet te kunnen ondersteunen, nog niet maakt dat de aangifte vals is.

Gelet op de uitspraak van het gerechtshof is verzoekers ondubbelzinnige onschuld naar het oordeel van de ombudsman niet komen vast te staan. Er is onvoldoende bewijs voor een valse aangifte. De SMS-berichten van getuige A hebben een soortgelijke inhoud en strekking als de verklaringen van getuigen B, C en D en bieden – gelet op de uitspraak van het gerechtshof – onvoldoende aanknopingspunten hiervoor. Verzoekers ondubbelzinnige onschuld is ook niet op andere wijze gebleken. Verzoeker heeft bijvoorbeeld geen sluitend alibi gegeven voor de data en tijdstippen waarop volgens aangever de schreeuwincidenten hebben plaatsgehad. Dit betekent dat het OM naar het oordeel van de ombudsman in redelijkheid tot het besluit heeft kunnen komen om niet tot wijziging van de sepotcode over te gaan.

De onderzochte gedraging van het OM is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het Openbaar Ministerie is ongegrond.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen